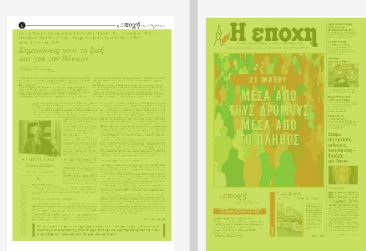

Media: ΕΠΟΧΗ Page: 36 Published at: 02-04-2023
Author: Surface: 1043.63 cm² Circulation: 630
Subjects:

Αλμπέρ Καμύ «Σημειωματάρια, βιβλίο τρίτο, Μάρτιος 1951 - Δεκέμβριος 1959», μετάφραση: Νίκη Καρακίτσου - Douge, Μαρία Κασαμπάλου - Roblin, εκδόσεις Πατάκης, 2022

Σημειώσεις από τη ζωή και τον θάνατο

«Αυτός που επινόησε κάτι μεγάλο θα πρέπει επίσης και να το ζήσει.»
Φ. Νίτσε

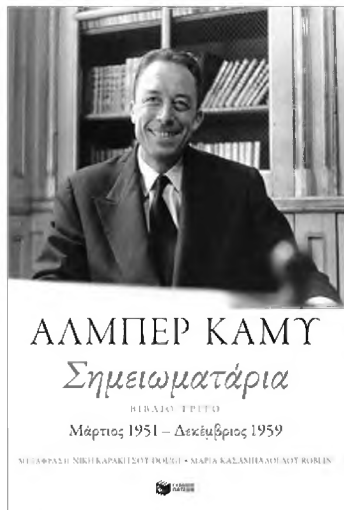
Ο συγγραφέας αυτών των Σημειωματάρων ήταν γιος ενός άνδρα αλσατικής καταγωγής που σκοτώθηκε στη μάχη του Μάρνη το 1914, όταν ο Καμύ ήταν μόλις ενός έτους, και μιας φτωχής Ισπανίδας, που μεγάλωσε μόνη της τα εννέα παιδιά της.
Ο Καμύ γεννήθηκε στην Αλγερία το 1913 απ' όπου έφυγε στην αρχή του πολέμου [1939], έχοντας κάνει σπουδές φιλοσοφίας, ενώ είχε αρχίσει ήδη να γράφει πεζογραφήματα, και επιπλέον διάλεγε, διασκεύαζε και σκηνοθετούσε θεατρικά έργα στα οποία έπαιζε κιόλας. Στο Παρίσι εργάζεται ως δημοσιογράφος. Ένα επάγγελμα που υπηρέτησε με μεγάλη υπευθυνότητα.

Ήταν πάντα διχασμένος ανάμεσα στη γενέθλια γη –«γεννήθηκα στο φως της Αφρικής», δήλωνε– και στην «πόλη του φωτός» που έγινε η δεύτερή του πατρίδα.
Χάνοντας τον πατέρα του έχασε και τη σύνδεση με την αλσατική καταγωγή του, αλλά αισθανόταν πολύ κοντά στην Ισπανία, την πατρίδα της μητέρας του. Ένωθε άβολα που καταγόταν από τόσο ταπεινή οικογένεια, από τη μια, όντας ωστόσο περήφανος για τη μητέρα του που «ζούσε μόνο για μας», όπως έλεγε και στο καλλιεργημένο, μορφωμένο περιβάλλον που συνάντησε στο Παρίσι και εντάχθηκε σ' αυτό, ιδίως μετά τη φίλια του με τον Σαρτρ.

Τα Σημειωματάρια άρχισε να τα συντάσσει από το 1935, όντας ακόμη είκοσι δύο ετών. Τα χώρισε ο ίδιος σε εννέα τετράδια και τα δοκυλογράφησε, που σημαίνει πως τα προόριζε για έκδοση, αλλά δεν πρόλαβε να τα δει τυπωμένα καθώς σκοτώθηκε ακαριαία σε αυτοκινητικό δυστύχημα το 1960, ενώ ο ίδιος περίμενε να πεθάνει από τη φυματίωση που τον βασάνιζε από νωρίς.

Σε ένα μεγάλο μέρος αυτού του τρίτου και τελευταίου μέρους των Σημειωματάρων μιλά πολύ για τον θάνατο, γενικά, αλλά και τον δικό του ειδικότερα. Δεν πιστεύει στο επέκεινα πως θα ενιωθε πολύ πιο ανακουφισμένος αν πίστευε – πόσο μάλλον που ήξερε πως δεν θα μακροχίμερευε σ' αυτόν τον κόσμο.

Αναφέρει συχνά τις κρίσεις, τους υψηλούς πυρετούς, την τρομερή δύσπνοια που του έκοβε την ανάσα, ιδίως στα ταξίδια όπου ήταν υποχρεωμένος να κινείται διαρκώς, χωρίς διαστήματα ανάπαυσης. Άλλωστε ήταν λάτρης των ταξιδιών που ήταν αφορμή γνωριμίας με την κοιλτοπούρα των τόπων που επισκεπτόταν. Σ' αυτά τα Σημειωματάρια που εκτείνονται στη διάρκεια μιας οκταετίας [1951-1954] κάνει ένα ταξίδι στην Ολλανδία –επισκέπτεται το Άμστερνταμ, το Ρότερνταμ και τη Χάγη– με στόχο να δει τον τόπο όπου θα τοποθετήσει τη νοβέλα του «Η πτώση» [1954], δύο ταξίδια στην Ελλάδα που τα περιγράφει με υψηλό ύφος και λυρισμό, άλλα δύο στο Αλγέρι («η ομορφιά κοιμάται πάνω στα νερά») κι ένα στην Ιταλία («μου φαινόταν πως η νύχτη μου με

περίμενε στην Ιταλία»).

Είχε φροντίσει να απεκδυθεί από όποιο δόγμα του είχε τραβήξει στα νιάτα του. Είχε γίνει για ένα διάστημα μέλος του Κομμουνιστικού Κόμματος, από όπου διαγράφηκε με την τυπική δικαιολογία πως ήταν τροτσκιστής.

Ιδεολογικές και πολιτικές συγκρούσεις

Με την τριλογία του παράλογου που περιλαμβάνει τον εμβληματικό Ξένο [1940], το δοκίμιο «Ο μύθος του Σίσυφου» [1941] και το θεατρικό έργο «Ο Καλιγούλας» [1938-40], στα είκοσι οκτώ του χρόνια έχει ήδη δημιουργήσει ένα έργο και έχει εισαγάγει την έννοια του παράλογου στην ευρωπαϊκή λογοτεχνία.

Στη συνέχεια, και μετά την Πανούκλα [1947], μια δυστοπία που ξαναδιαβάστηκε στην πανδημία, δημοσίευσε τον Επαναστατημένο άνθρωπο [1951], ήρθε σε ρήξη με τον Σαρτρ (και με τον Μερλό-Ποντύ) και

τά 'βαλε με όλους, τους κομμουνιστές, τους κρατιστές, την τρομοκρατία του κράτους, κηρύσσοντας την «εξέγερση του κουρελή», και ασπάζτη τον ανθρωπισμό. Αποτέλεσμα, να τον πυροβολήσουν οι πάντες, όχι μόνο οι άσποινδοί φίλοι. Ο πόλεμος, τον οποίο παρακολουθεί όλο το Παρίσι, διανοσούμενο και μη, είναι στη βάση του ιδεολογικού και πολιτικού.

Στην πραγματικότητα ο Καμύ βρήκε την ώρα να τα βάλει με τον μηδενισμό και την απουσία νοήματος. Ήρθε η στιγμή να διακηρύξει την πίστη του στη μεσότητα, τη φιλοσοφία του μέτρου – ακόμα και τον υπαρξισμό θα αρνηθεί. Ένας συντάκτης του *Les Temps Modernes* (Μοντέρνοι Καιροί, από την ταινία του Τσάπλιν εμπνευσμένος ο τίτλος) γράφει έναν λιβέλο εναντίον του, πιο οξύ από ό,τι θα τον ήθελε ακόμη κι ο Σαρτρ, και η σύρραξη αρχίζει και συνεχίζεται ως το τέλος. Είναι η ώρα που θέλει να ξεκαθαρίσει τη θέση του: οι εκπρόσωποι του μηδενισμού είναι εχθροί της ισότητας και της δικαιοσύνης γι' αυτόν. Κράτησε πάντα ίση απόσταση από «τον ήλιο και τη μίζερια». Η φτώχεια δεν αποτέλεσε ποτέ δυστυχία.

Την ίδια στιγμή ωστόσο που βάζει στο στόχαστρό του μιαν επανάσταση που όταν γίνει καθεστώς δεν θα είναι πια παρά «μνησικακία και τυραννία ξεχνώντας τις γενναϊόφυγες πηγές της», υπερασπίζεται έλληνες κομμουνιστές, αποχωρεί από την Ουνέσκο διαμαρτυρούμενος για την αποδοχή της φρανκικής Ισπανίας, προσπαθεί να συμβιβάσει τα πράγματα ανάμεσα στους εξεγερμένους Αλγερινοί και τους Γάλλους και αποτυγχάνει. Το 1957 παίρνει το Νόμπελ Λογοτεχνίας και στρέφει πάλι τα πυρά εναντίον του. Θα προτιμούσε, λέει, να το πάρει ο Μαλόρ.

Για την ομορφιά και τη δικαιοσύνη

Δεν ξέρω αν ο Καμύ είναι ένας λαβυρινθώδης άνθρωπος που ψάχνει την Αριάδνη κι όχι την αλήθεια ή είναι απλώς πιστός στον εαυτό του. Πάντως, παρότι διασκεύαζε Ντοστογιέφσκι και Φώκνερ, δεν τους μιμνήσκει, δεν γράφει από το υπόγειο.

Ο Καμύ είναι μεσογειακός άνθρωπος, κινηγάει όλη τη ζωή την ευτυχία. Αγαπάει το φως, την αγάπη, την τρυφερότητα. Και φυσικά προκρίνει τη δημιουργικότητα. Γνωρίζει όμως πως «αδυνατούμε να ζήσουμε όλα όσα γράφουμε». Έχει μια σιωπηλή μητέρα και ψάχνει πάντα τον πατέρα. Η απουσία του τον διαμόρφωσε αποφοιστικά.

Εντέλει προκρίνει δέκα λέξεις που λειτουργούν και σαν σύμβολα των θεματικών που τον απασχόλησαν κωδικοποιώντας τις: ο κόσμος, ο πόνος, η γη, η μητέρα, οι άνθρωποι, η έρημος, η τιμή, η μίζερια, το καλοκαίρι, η θάλασσα.

Αυτός ο τρίτος τόμος των Σημειωματάρων, ενώ ο κόσμος γύρω φλέγεται από ποικίλες αντιπαραθέσεις, έναν Ψυχρό Πόλεμο και την πυρηνική απειλή, είναι η αρτιότερη ιδεολογική αυτοβιογραφία του Καμύ. Και ίσως η πιο αξιόπιστη, η πιο ειλικρινής, τη στιγμή που «ο φόβος του θανάτου», αυτή η, κατά Νίτσε, «ευρωπαϊκή ασθένεια», παραμονεύει.

«Η ζωή ξαναρχίζει όμοια με τον επικείμενο θάνατο», γράφει στις σελίδες τους. Είναι η στιγμή μιας επιστροφής από το τελευταίο ταξίδι στην Ελλάδα. Νοσταλγεί ένα μέλλον γεμάτο ομορφιά και δικαιοσύνη που ελπίζει να υπάρχει και ύστερα απ' αυτόν.

Κ.Ε. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

Παρουσίαση

Αυτός ο τρίτος τόμος των Σημειωματάρων, ενώ ο κόσμος γύρω φλέγεται από ποικίλες αντιπαραθέσεις, έναν Ψυχρό Πόλεμο και την πυρηνική απειλή, είναι η αρτιότερη ιδεολογική αυτοβιογραφία του Καμύ.